

תקציב המדינה לשנת הכספים 2019: הערות ראשוניות על פרקי הניתוח המגדרי

ברברה סבירסקי, פברואר 2018

תקצוב מגדרי מתייחס לעבודת ניתוח ומעקב רגיש-מגדר אחר תהליכי תכנון, הכנה, ביצוע ובקרה של התקציב. ניתוח מגדרי של תקציב המדינה ושל תהליך הכנתו משקף כיצד מחולקים המשאבים הציבוריים בין נשים וגברים וכיצד חלוקה זו הולמת את הצרכים, המיקום החברתי וסדרי העדיפויות של נשים וגברים, נערות ונערים, ילדות וילדים. תקצוב מגדרי הוא אסטרטגיה לקידום מעמדן של נשים ולצמצום אי השוויון המגדרי בחברה.

החלטה 2084 שקיבלה הממשלה באוקטובר 2014 קבעה כי יש לבצע ניתוח מגדרי של תקציב המדינה. במסגרת ההחלטה הוטל על כל משרדי הממשלה ויחידות הסמך להציג ניתוח מגדרי של תקציביהם. עוד נקבע כי הניתוח יבוצע בהדרגה עד שנת 2018 על פי המתווה הבא: 10% מהתקציב ב-2015, 40% ב-2016, 70% ב-2017 ו-100% ב-2018.

השנה (2019) ביצעו משרדי הממשלה ניתוח מגדרי זו הפעם השלישית. שלא כבשנים עברו שבהם הוגש התקציב בסוף השנה, הצעת התקציב לשנת 2019 הוגשה כבר בראשית 2018. לנוכח לוח הזמנים הקצר, יכולתם של משרדי הממשלה להרחיב ולהעמיק את הניתוח המגדרי ביחס לשנים הקודמות, הייתה מוגבלת.

להלן הערותינו הראשוניות על עבודת הניתוח המגדרי של משרדי הממשלה, המופיעה בספרי הצעת התקציב לשנת 2019. ספרי תקציב אלה נגישים לכול באתר האינטרנט של משרד האוצר.

בהצעת תקציב המדינה לשנת 2019, כמוה כבהצעת תקציב המדינה לשנים 2017-2018, חסרים שני דברים עיקריים בניתוחים המגדריים:

- (1) אין הסברים לפערים שגילה הניתוח המגדרי;
- (2) אין פירוט של הצעדים שהמשרד עשה או מתכוון לעשות כדי לתקן את המצב.

נחזור ונזכיר כי תקצוב מגדרי איננו מסתיים בהצגת נתונים סטטיסטיים. הנתונים אמורים לשמש לקבלת תמונה של מידת השוויון המגדרי ומידת ההתאמה של התקציבים לצרכים של בני שני המינים.

יוצא דופן הוא המשרד לקליטת העלייה שהציע הסבר לכל הפערים שנמצאו.

במסמך קצר זה נתמקד בחמש סוגיות: (1) מיעוט הנשים במשרות בכירות, (2) נשים כנהנות משירותים ממלכתיים, (3) מיעוט הנשים הנהנות ממענקי מחקר, מלגות ותמיכות, (4) מיעוט הנשים הנהנות מתקציבי קניות ומיקור חוץ ו- (5) מיעוט המשרדים שהצביעו על צעדים להגברת השוויון המגדרי או הגברת ההיענות לצרכיהן של נשים.

1. **מיעוט הנשים במשרות בכירות:** רוב המשרדים ציינו שנשים מהוות מיעוט בקרב העובדים הבכירים. דוגמאות: נשים היוו 27% מהבכירים במשרד הכלכלה, 26% במשרד לביטחון פנים, 18% ברשות מקרקעי ישראל, 28% ברשות המיסים ו-33% במשרד ראש הממשלה.

• נשים כנהנות משירותים ממלכתיים: דוגמאות -

- **משרד הבינוי והשיכון** (צפי לשנת 2019) מקבלי סיוע בשכר דירה – 62.5% נשים, מקבלי הלוואות לרכישת דירה – 52% נשים, דיירי הדיור הציבורי – 47% נשים יחידות (23% גברים יחידים או אבות יחידניים ו-30% זוגות).

- **משרד הכלכלה והתעשייה ורשות החדשנות (2017):** סיוע לפרט 40% נשים, בתוכו במסלול לעידוד תעסוקה בשכר גבוה -- רק 9% נשים. באשר לתכניות לעידוד יזמות, שיעור הנשים בתכנית "תנופה" ליזמים בתחילת הדרך – עומד על 5% ושיעורן בתכנית חממות – 8%. אין הסברים לפערים.
- **משרד הרווחה והשירותים החברתיים (2017):** שירותי שיקום - 41% נשים, שירותים למוגבלות שכלית – 41% נשים, אגף תקון 36% נשים. אין הסברים לפערים, באגף לשירותים אישיים – החלוקה שווה בין נשים וגברים.
- **משרד הבריאות (2017):** רכש אשפוז – 48% נשים כאשר ההסבר האפשרי "שיעור הגברים הנוטים לחלות במחלות הדורשות אשפוז ממושכת גבוה יותר". בשירותי שיקום לנכים בקהילה – 46% מהנהנים הן נשים ולהן מגיעים 46% מן כספים; כאן אין הסבר לפערים.
- **המשרד לקליטת העלייה (2017):** יש תיאור של 29 תכניות סיוע עם חלוקה הן של הנהנים והנהנות והן של הכספים, כולל הסברים לפערים. מהניתוח עולה שאנשי המשרד לא רואים סיבה לשינויים, אם כי הדבר לא נאמר במפורש.
- **משרד המדע והטכנולוגיה (2019):** נבדקו שלושה נושאים: פעילות מדע בקהילה – 48% מהנהנים נשים, פעולות בינלאומיות – 16% מהנהנים הן נשים ומימון מחקרים ומלגות – 33% נשים. אין הסברים לפערים.

2. מיעוט הנשים הנהנות ממענקי מחקר, מלגות ותמיכות: דוגמאות -

- משרד האנרגיה והמים – נשים קיבלו 12% מהמענקים (14 מתוך 97) ו- 26% מהמלגות. אין הסבר לפערים;
- משרד הכלכלה – נבדק מדגם של 100 חברות שקיבלו מענקים מרשות החדשנות ונמצא כי 15% מהמנכ"לים היו נשים;
- משרד החקלאות ופיתוח הכפר: ניתנו מענקי המדען הראשי ל-127 חוקרים, ביניהם רק 22% נשים – שקיבלו עוד פחות מהכספים -- רק 14%;
- משרד התיירות: מענקים בתחום המלונאות – מתוך 35 פרויקטים, ב-5 היו נשים בתפקידים בכירים או כבעלות מניות. פרויקטים אלה קיבלו 30% מהכספים וצוין שזאת עלייה של 5% משנת 2015. לא צוין אם זו תוצאה של צעדים שנקטו או אם מדובר ביד המקרה;
- השכלה גבוהה: מלגות הצטיינות – נשים קיבלו רק 24 מתוך 79 (30%);
- משרד המדע והטכנולוגיה: מקרב הזוכים במימון מחקרי מדעי – 45% היו נשים, מקרב זוכי הקרן למחקר הנדסאי ויישומי – 23% היו נשים ומקרב זוכי הקרן למחקרים דו-לאומיים – 12% היו נשים.
- משרד התרבות והספורט: ב- 2016/2017, נשים נהנו מ-23.3% בלבד מכספי התמיכות באגודות ספורט.

3. מיעוט הנשים הנהנות מקניות ומיקור חוץ: מעט משרדים ניתחו את תקציבי הקניות שלהם או את ההתקשרויות במיקור החוץ. דוגמאות -

- משרד ראש הממשלה – 38% מעובדי התוכנה החיצוניים היו נשים;
- משרד הבינוי והשיכון: נשים מהוות רק 20% מהרשומות במאגר הספקים, שהתחדש בשנת 2017. לא נותחו הספקים בפועל.
- רשות מקרקעי ישראל: בקרב המתכננים החיצוניים 14 היו נשים ו-8 גברים, בקרב עובדי המיפוי היו 13 נשים ו-14 גברים ובקרב השמאים – 26 נשים ו-70 גברים.

4. מיעוט משרדים הצביעו על צעדים להגברת השוויון המגדרי או ההיענות לצרכים.

למעשה, אף משרד לא ציין כי יזם בדיקת צרכים בעקבות ממצאי הניתוח המגדרי. דוגמאות של צעדים שכן ננקטו: משטרת ישראל ציינה שמשנת 2014 נקט המשרד בפעולות לקידום נשים ושבאחרונה הוקם צוות שיבחן מסלולי שירות לנשים. משרד התיירות ציין שחלה עלייה של 5% בסכום שהוענק לחברות שבהן מכהנות נשים בתפקידים בכירים או כבעלות מניות. משרד ראש הממשלה ציין כי במכרזים האחרונים ניתנת עדיפות לנשים לתפקידים מסוימים. גם משרד התרבות והספורט הצהיר על צעדים להרחבת המשאבים שיושקעו בנשים בתרבות ובספורט אולם מבלי להציג תכנית מפורטת.

מסקנה: הדרך עוד ארוכה למיצוי הפוטנציאל של התקצוב המגדרי.